

POSUDEK
oponenta diplomové práce

Jméno studentky:	Bc. Helena Veselá
Název diplomové práce:	Krásné bohyně. Současná feminní spiritualita na příkladu ženské tantrické skupiny
Rok:	2010
Oponent:	Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th.D., Husitská teologická fakulta UK

Téma, cíl a stavba práce

Zvolené téma považuji za skvělé: téma tzv. feministické spirituality je u nás (pokud je mi známo) málo zpracováno, dokonce snad téměř vůbec. Patrně je to proto, že u nás je málo těch, kdo tuto spiritualitu rozvíjejí. Považuji proto za velmi dobré, že se studentka zabývala aktivitou, která je sice u nás zcela na okraji duchovního života, ale která má daleko významnější zahraniční obdoby. Její práce je tak drobným příspěvkem k pochopení specifík náboženského života české společnosti.

Cíle své práce autorka formulovala jako nalezení odpovědí na otázky: „Z jakého důvodu a jaké ženy kurzy navštěvují? Je pro ně ‘Bohyně’ jen metaforou ženství, nebo má i náboženský obsah? Neméně mě zajímaly i kurzy jako takové, jejich podoba, role rituálu a meditačních technik“ (str. 8 dole). - Nejsem si ovšem zcela jist, zda se jí podařilo tyto cíle zcela naplnit. Náznaky odpovědi na první otázku jsou rozesety po celé práci, ale přímá konfrontace s otázkou možných motivů chybí (pro odpověď by autorka patrně musela zvolit ještě jinou metodu než zúčastněné pozorování). Druhá otázka staví proti sobě metaforu a náboženský obsah a předjímá tak to, co se projevuje - obávám se - v celé práci, totiž to, že autorka nemá příliš ujasněno, jak rozumět pojmu „náboženství“. Zdá se, že tento pojem chápe jako „víru v něco“ (str. 34 nahoře) nebo jako „poslušnost“ (str. 18), a tedy ho spíše podle populárního než odborného pojetí redukuje na naukovou nebo etickou složku. Autorčino redukování chápání se projevuje hlavně v té kapitole, která se mi zdá jako ústřední pro celou práci, tedy v kapitole 3.3, rozdělené právě podle pojetí Bohyně jako „božského principu“, „energie“ či „symbolu“. Toto rozdělení jí ale nakonec docela užitečně dává možnost sdělit podstatné skutečnosti. - Splněným cílem je tak především ten třetí: popis podoby a role rituálu a meditačních technik.

Stavba práce na první pohled vypadá logicky: v první části autorka získává teoretickou a pojmovou výbavu, ve druhé části tyto nástroje používá pro popis jedné konkrétní aktivity tzv. feministické spirituality. Při bližším pohledu je ale zřejmé, že práce je vystavěna poněkud chaoticky: popis aktivity je stále směřován s akademickou analýzou a autorčinými dojmy a jejím hodnocením. Typický příklad tohoto směřování nalezneme hned na začátku na str. 11 a 12: tam, kde bychom právem čekali věcný popis aktivity včetně tak důležitých údajů jako způsobu propagace a veřejné prezentace aktivity, portrétů vedoucích včetně jejich profesního a snad i duchovního zázemí, ceny kursů, přesné doby trvání aktivit atd., autorka zůstane jen u konstatování sociální a věkové skladby účastnic, rozvine úvahy o jejich vztazích, motivaci apod. a do těchto úvah zahrne i výsledek akademické analýzy Lindy Woodheadové. Diplomová práce je tak ale spíše „hezkým vyprávěním“, plným dojmů talentované studentky a bystré pozorovatelky, než akademickým dílem.

Věcný obsah a přínos

Je mi jasné, že práce není religionistická, ale přesto je pro mě teoretické uchopení tématu zklamáním. Už popis hnutí Nového věku považuji za příliš povrchní. Jeho počátek jistě není v UFO kultech, ale v mileniálním očekávání Theosofické společnosti, které výrazně formulovala především Alice Baileyová. V popisu charakteristik tohoto hnutí je trochu zmatek: jeho sdílená náboženská přesvědčení (navíc to nejvíce charakteristické přesvědčení o příchodu nového věku chybí) se mísí s náznaky sociologických charakteristik. Přitom pečlivější práce se sociologickými charakteristikami hnutí Nového věku by byla velmi užitečná - především ty totiž spojují hnutí Nového věku a novopohanství. Zdá se mi, že tuto povrchnost a určitý zmatek dobře ukazuje autorčino přesvědčení o tom, že jedním z projevů New Age jsou dudy (str. 46).

Ani popis tantry a tzv. neotantry není příliš hluboký, ale to, co chybí téměř fatálně, je popis hnutí Bohyně. Aktivity Kateřiny Kramolišové a Ivany Megové, o nichž diplomová práce pojednává, jsou zcela zjevně tímto hnutím inspirovány (prostřednictvím Hany Evansové, Valpury, která se k této inspiraci výslovně přihlásila). Žádoucí by také bylo, kdyby autorka umístila hnutí Bohyně do širšího kontextu novopohanské feministické spirituality v rámci hnutí Wicca. Novopohanství nemá v její práci ani samostatnou kapitolku, přitom je kontext novopohanství pro sledovanou aktivitu minimálně stejně důležitý jako kontext hnutí Nového věku. Je proto také velmi podivné, že první (a zároveň poslední) zmínka o Starhawk se objevuje až v úplném závěru (na straně 58), s to s poznámkou, která vyznívá poněkud alibisticky („...zajímáme-li se o ženskou spiritualitu a hnutí Bohyně, je téměř jisté, že se s její prací [tj. s prací Starhawk] a jejími výroky dříve či později setkáme.“)

Skutečně přínosný je tak především popis aktivity české odnože hnutí Bohyně na základě autorčina zúčastněného pozorování.

Forma práce

Diplomová práce obsahuje několik nepřesností a chyb, ale jejich počet je ještě přijatelný. Na str. 21 by bylo dobré uvést zdroj, z něhož čerpá poznámka 34, na téže straně je chybně uveden známý výrok o tantře, citovaný podle Zbavitele. Na straně 34 je chybně uvedeno jméno sociologa Lužného a na téže straně chybí odkaz na dílo Wendy Griffinové. Jinak se ale odkazy na literaturu zdají být v pořádku.

Práce je psána dobrou češtinou s minimem pravopisných a gramatických chyb. Výjimku tvoří pouze důsledné odmítání přechylování ženských jmen (studentka píše Woodhead, Griffin apod., ačkoliv se jedná o ženy). U studentky antropologie, která se navíc zabývá ženským tématem, by bylo možné očekávat větší citlivost v otázkách genderu.

Celkové hodnocení

Hodnotit práci studentky Heleny Veselé pro mě není snadné. Na jedné straně oceňuji její odvalu provádět výzkum, který je v našich podmínkách jistě objevný, a to navíc náročnou formou zúčastněného pozorování. Mám radost z jejích bystrých úsudků i osobního nasazení. Na druhou stranu se mi práce zdá po všech stránkách spíše na bakalářské než na magisterské úrovni. Od diplomové práce bych očekával více akademický přístup i hlubší ponor. Dospívám tedy k hodnocení 3 (dobře) a lituji, že termín obhajoby mi nedovoluje vyslechnout její odpovědi na mé výhrady.

Zdeněk Vojtíšek